

Turkish Journal of Diaspora Studies

ISSN: 2717-7408 (Print) e-ISSN: 2757-9247 (Online)
Journal homepage: tjds.org.tr

Demografik Sürdürülebilirlikte Göçmen ve Yerli Nüfusun Rolü: 1990–2020 Arası Dönemde Küresel Eğilimler ve Politikaya Yansımaları

Gülay Ekinci, Mehmet Gedik, Aysun Danayıyen, Derya Şahin

To cite this article: Gülay Ekinci, Mehmet Gedik, Aysun Danayıyen, Derya Şahin (2026) Demografik Sürdürülebilirlikte Göçmen ve Yerli Nüfusun Rolü: 1990–2020 Arası Dönemde Küresel Eğilimler ve Politikaya Yansımaları, Turkish Journal of Diaspora Studies, 6(1), 1-17, DOI: 10.52241/TJDS.1724075

To link to this article: <https://doi.org/10.52241/TJDS.1724075>

Submission Date: 21 June 2025 **Acceptance Date:** 28 November 2025

Article Type: Research Article

© 2026 Gülay Ekinci, Mehmet Gedik, Aysun Danayıyen, Derya Şahin. Published with license by Migration Research Foundation

Published online: 15 March 2026

Submit your article to this journal tjds.org.tr

Full Terms & Conditions of access and use can be found at
tjds.org.tr

Demografik Sürdürülebilirlikte Göçmen ve Yerli Nüfusun Rolü: 1990–2020 Arası Dönemde Küresel Eğilimler ve Politikaya Yansımaları

Gülay Ekinci¹, Mehmet Gedik², Aysun Danayıyen³, Derya Şahin⁴

Özet

Bu araştırma, 1990–2020 döneminde 23 ülkenin nüfus artışı, göç akımları ve doğurganlık oranları arasındaki ilişkileri inceleyerek demografik dönüşümün uzun vadeli eğilimlerini değerlendirmektedir. OECD, Eurostat ve Dünya Bankası'ndan elde edilen ikincil verilerle ülkelerin toplam, yerli ve göçmen nüfusları hesaplanmış; bu veriler tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir. Ardından Göçmen Katkı Oranları (GKO) oluşturularak ülkeler bu oranlara göre sınıflandırılmış ve doğurganlık oranlarıyla birlikte kümeleme analizi uygulanmıştır. Bulgular, pek çok ülkede göçün toplam nüfus artışının önemli bir bileşeni hâline geldiğini, bazı ülkelerde ise yerli nüfustaki gerilemenin göçmen nüfusla kısmen dengelendiğini göstermektedir. Çalışma, göçün demografik planlama süreçlerine sistematik entegrasyonunun önemini vurgularken, göç–nüfus etkileşimine ilişkin literatüre ampirik katkı sunmakta ve politika yapıcılar için karşılaştırmalı, veri temelli bir çerçeve geliştirmektedir.

Anahtar Kelimeler : Uluslararası Göç, Nüfus Artışı, Göçmen Katkı Oranı, Doğurganlık, Demografik Sürdürülebilirlik

The Role of Migrant and Native Populations in Demographic Sustainability: Global Trends and Policy Implications, 1990–2020

Abstract

This study examines demographic transformations by analysing relationships among population growth, migration flows, and fertility rates in 23 countries between 1990 and 2020. Using secondary data from OECD, Eurostat, and the World Bank, native and migrant population figures were calculated and assessed through descriptive statistical methods. Migrant Contribution Ratios (MCR) were then computed to classify countries based on the extent to which migrants contribute to population change, followed by a clustering analysis incorporating fertility indicators. The findings show that migration constitutes a significant component of population growth in many countries, while declines in native populations are partially offset by migrant inflows in others. The study provides empirical insights and offers policy-makers with a comparative, data-driven analytical framework for understanding demographic dynamics.

Keywords : International Migration, Population Growth, Migrant Contribution Level, Fertility, Demographic Sustainability

* Doç. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi, İstanbul, Türkiye

CONTACT gulay.ekinci@izu.edu.tr • Orcid: 0000-0003-4773-4821

** Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet, İstanbul, Türkiye

CONTACT mehmet.gedik@izu.edu.tr • Orcid: 0000-0003-2421-5092

*** Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi, İstanbul, Türkiye

CONTACT aysun.danayiye@izu.edu.tr • Orcid: 0000-0002-4782-5697

**** Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi, İstanbul, Türkiye

CONTACT derya.sahin@izu.edu.tr • Orcid: 0000-0002-6668-5888

Received: 21 June 2025

Accepted: 28 November 2025

Article Type: Research Article

Giriş

Göç olgusu, bireylerin veya toplulukların ekonomik, sosyal, kültürel, dini ve çevresel nedenlerle kalıcı ya da geçici olarak bir yerleşim yerinden başka bir yere hareket etmesiyle tanımlanan; toplumsal, ekonomik ve kültürel etkenlerin kesişiminde şekillenen çok boyutlu bir süreçtir. Bu olgu yalnızca demografik yapıları değil, aynı zamanda sosyal hizmet sistemlerini de dönüştürmekte; sosyal uyum, hizmete erişim ve dezavantajlı grupların korunması açısından yeni yaklaşımların geliştirilmesini gerekli kılmaktadır (Ayyıldız, 2023; Gedik, 2025).

Özellikle küreselleşme, bölgesel eşitsizlikler, ekolojik değişimler ve savaşların etkisiyle ortaya çıkan çok yönlü göç dinamikleri, göç alan ve veren ülkelerin siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel yapılarını derinden dönüştürmektedir (Bimay, 2022). Bu tarihsel eğilimler, demografik sürdürülebilirliğin yalnızca doğurganlık ve ölüm oranlarıyla değil, aynı zamanda göç akımlarının yönü ve yoğunluğuyla da yeniden şekillendiğini göstermektedir.

Massey ve arkadaşları (1993), göç olgusunu açıklamaya yönelik başlıca kuramsal yaklaşımları iki grupta ele almaktadır: göçün nedenlerini açıklayan teoriler ve göç akımlarının sürekliliğini açıklayan teoriler. Göçün nedenlerine odaklanan teorilerden neo-klasik ekonomi yaklaşımı, bireysel gelir maksimizasyonunu temel alırken; yeni ekonomi yaklaşımı, göç kararlarını hane halkı düzeyinde ele alarak piyasa risklerinden korunma stratejisi olarak yorumlar. İkili işgücü piyasası teorisi, gelişmiş ülkelerde düşük statülü işlerin göçmen emeğine bağımlı hale gelmesini açıklarken; dünya sistemi teorisi ise küresel kapitalizmin çevre ülkeleri işgücü fazlasına iterek göçü yapısal bir sonuç haline getirdiğini savunur. Bu kuramsal yaklaşımlar, göçün yalnızca hareket biçimlerini değil, aynı zamanda nüfusun yenilenme kapasitesi ve sürdürülebilirliği üzerindeki etkilerini anlamada da temel bir çerçeve sunmaktadır (Ergün et al., 2024).

1990 yılında 153,9 milyon olan uluslararası göçmen sayısı, 2024 itibarıyla 304 milyona ulaşmış ve küresel nüfus içindeki payı %3,7'ye yükselmiştir (Migration Data Portal, 2024). Başka bir ifadeyle, uluslararası göçmen sayısı 34 yılda yaklaşık %98 artmıştır. Bu artış, göçün yalnızca ekonomik farklılıklarla değil, aynı zamanda ağ ve kurumsal dinamiklerle de şekillendiğini göstermektedir.

Dünya sistemi yaklaşımı, sanayileşmiş merkez ülkelerin çevreden ucuz işgücü çekme eğilimini yapısal eşitsizlikler çerçevesinde açıklar. 1945–1973 dönemindeki ekonomik genişleme Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da bu mekanizmayı güçlendirmiş, emeğin uluslararası dolaşımını kurumsallaştırmıştır (Castles & Miller, 1998; Wise, 2013). 1980'lerden itibaren İtalya, İspanya ve Portekiz göç alan ülkelere dönüşürken; Japonya, düşük doğurganlık ve yaşlanan nüfusu nedeniyle Asya ve Latin Amerika'dan işçi kabul etmeye başlamıştır (Massey et al., 1993). 1990 sonrası iletişim ve ulaşım teknolojilerindeki sıçrama ile küresel üretim/finans ağlarının genişlemesi, sınır-aşan hareketliliği hızlandırmış ve literatürde sıkça vurgulanan bir "göçler çağı"na geçişi pekiştirmiştir (de Haas et al., 2020).

Gelişmiş ülkelerde yaşanan işgücü açıkları, beceri uyumsuzlukları ve sektörel istihdam darlıklarıyla birlikte göçü başlıca itici ve düzenleyici bir mekanizma hâline getirmektedir. Göçmen işgücü, bu açıkların kapatılmasında tamamlayıcı bir rol üstlenerek üretkenliği ve verimliliği artırmakta; ülkelerin ek eğitim ve sosyal hizmet yatırımı gereksinimini kısmen hafifletmektedir (Migration Policy Institute, 2023; OECD, 2023). Bu tarihsel dönüşümün doğal bir sonucu olarak, göçmen emeği günümüzde yalnızca emek arzını değil, aynı zamanda demografik sürdürülebilirliğin kilit dinamiklerini de desteklemektedir; zira yaşanan toplumlarda çalışabilir nüfusun devamlılığı, sosyal güvenlik sistemlerinin mali sürdürülebilirliği ve büyümenin sürekliliği bakımından göç, stratejik bir politika aracına dönüşmüştür.

Bu dönüşüm, nüfus artışının yalnızca iç dinamikler (doğurganlık ve ölüm) ile değil, giderek artan biçimde dışsal faktörlerle de belirlendiğini göstermektedir. Bu faktörler arasında; uluslararası göç akımlarının hız ve yönündeki artış, mülteci ve sığınmacı hareketlerinin sürekliliği, nitelikli işgücü göçünü teşvik eden politika setleri, savaş ve siyasal istikrarsızlık kaynaklı zorunlu yer değiştirmeler, iklim değişikliğinin tetiklediği çevresel göç dinamikleri ve eğitim ile sağlık hizmetlerine erişim dâhil yaşam kalitesi beklentileri yer almaktadır (European Commission, 2024). Bu bağlam, ülkelerin demografik dengelerini koruma kapasitesinin, içsel doğurganlık eğilimlerinin ötesinde, göçün düzeyi ve bileşimi tarafından da şekillendiğine işaret etmektedir.

Birleşmiş Milletler (2022) ve TÜİK (2025) verileri, çok sayıda ülkede doğurganlık oranlarının ikame düzeyinin altına gerilediğini ve yaşanan nüfus yapısının yerel nüfusu daralttığını göstermektedir. Bu koşullarda göç, doğurganlık ve ölüm oranlarının yanında nüfusun yenilenme kapasitesini belirleyen temel bir unsur hâline gelmektedir. Özellikle yaşanan toplumlarda göçmen nüfus, demografik sürdürülebilirliğin stratejik bir bileşeni olarak öne çıkmakta; göçmen katkısı, ülkelerin nüfus dengesini koruma ve ekonomik üretkenliği sürdürme kapasitesini doğrudan etkilemektedir (UN, 2022; TÜİK, 2025; Gedik, 2025). Bununla birlikte, göçmenlerin nüfus artışına katkı düzeyi ülkeler arasında belirgin farklılıklar göstermekte; bu durum, demografik sürdürülebilirliğin ne ölçüde göçmen katkısına bağlı olduğuna ilişkin karşılaştırmalı ölçümlerin gerekliliğine işaret etmektedir.

Bu çalışma, Göçmen Katkı Oranı (GKO) göstergesini demografik sürdürülebilirlik bağlamında ilk kez analitik bir karşılaştırmalı model olarak uygulayarak literatüre yeni-likçi bir katkı sunmaktadır. GKO göstergesi, göçmen nüfus artışının toplam nüfus içindeki ağırlığını ölçmekle kalmayıp, göçün demografik dengeyi destekleyici ya da zayıflatıcı yönlerini de görünür kılmaktadır. Böylece göçün nüfus artışı üzerindeki etkisi yalnızca niceliksel bir artış olarak değil, aynı zamanda yapısal sürdürülebilirliğin temel bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım, göçün demografik sistemlerde oynadığı rolü istatistiksel olarak ölçülebilir bir biçimde analiz etmeye olanak tanıyarak, ülkeler arası karşılaştırmalarda yeni bir değerlendirme çerçevesi önermektedir. Bu bağlamda, çalışmada

kullanılan demografik sürdürülebilirlik kavramı; bir ülkenin nüfusunun yenilenme düzeyini, yaş yapısını ve üretken nüfus dengesini uzun vadede koruyabilme kapasitesini ifade etmektedir. Demografik sürdürülebilirlik, doğurganlık, ölüm oranı ve göç gibi temel demografik bileşenler arasındaki dengenin korunmasına bağlıdır. Bu denge sağlanamadığında, toplumların yaş yapısı bozulmakta; işgücü arzı, ekonomik üretkenlik ve sosyal güvenlik sistemlerinin sürdürülebilirliği tehdit altına girmektedir. Dolayısıyla göç, yalnızca geçici bir nüfus hareketi değil, birçok ülke açısından demografik sürdürülebilirliğin yapısal bir unsuru hâline gelmiştir.

Yöntem

Bu araştırmanın temel amacı, 1990–2020 döneminde düzenli verisi olan 23 ülkenin demografik yapılarındaki değişimleri göçmen nüfusun etkisi bağlamında incelemek ve göçmen katkısının toplam nüfus artışı ile doğurganlık oranları arasındaki etkileşimini ortaya koymaktır. Küresel ölçekte azalan doğurganlık oranları, yaşlanan nüfus ve yerli nüfusun daralması, göç hareketlerini birçok ülke için nüfusun yenilenmesi ve demografik dengenin sürdürülmesi açısından kritik hâle getirmiştir. Bu bağlamda, göçmen nüfusun demografik sürdürülebilirliğe katkısının nicel veriler aracılığıyla analiz edilmesi, günümüz demografik planlamaları açısından önemli bir gereklilik olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, ülkelerin göçmen katkı oranları ile doğurganlık eğilimleri birlikte değerlendirilerek, benzer demografik risk profiline sahip ülke gruplarının belirlenebilmesi amacıyla kümeleme analizi uygulanmıştır (Hair et al., 2014). Bu yöntem, benzer demografik özelliklere sahip ülkeleri istatistiksel olarak gruplandırarak veri setindeki örüntülerin ve ilişkilerin görselleştirilmesine olanak sağlamaktadır. Bu yaklaşım, göçmen katkısı ve yerli nüfusa ilişkin çok boyutlu verilerin bütüncül biçimde ele alınmasına ve ülkeler arası benzerliklerin nesnel olarak belirlenmesine olanak tanımaktadır. Böylece, tek bir göstergenin ötesine geçilerek ülkelerin demografik profilleri karşılaştırmalı ve analitik biçimde incelenmiştir.

Ülke Seçimi ve Kapsam

Bu çalışmada, göç verisi sürekliliği ve karşılaştırılabilirliği sağlanabilen 23 ülke (Almanya, Avusturya, Avustralya, Belçika, Çekya, Danimarka, Finlandiya, Fransa, İtalya, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İzlanda, Japonya, Kanada, Lüksemburg, Norveç, Portekiz, Türkiye, Yeni Zelanda, Yunanistan) analize dâhil edilmiştir. Ülke seçimi için üç ölçüt esas alınmıştır:

1. 1990–2020 döneminde, 5'er yıllık kesitler için göçmen nüfus payının kesintisiz mevcudiyeti.
2. Toplam–yerli–göçmen nüfus göstergelerinin aynı tanımlar ile raporlanması.
3. Veri kaynakları (OECD, Dünya Bankası, Eurostat) arasında karşılaştırılabilirlik.

Bu ülkelerin seçilmesinde temel kriter, yıllar itibarıyla düzenli ve eksiksiz göçmen nüfus oranı verilerinin bulunmasıdır. Ancak Birleşik Krallık ve Amerika Birleşik Devletleri'ne ait veriler mevcut olmakla birlikte bu ülkeler analiz kapsamında ele alınmamıştır. Birleşik Krallık'ın çok uluslu yapısı ve bölgesel çeşitliliği nedeniyle “ulusal” veya “yerel” nüfus kavramlarının istatistiksel olarak homojen biçimde tanımlanmasındaki güçlük nedeniyle araştırmaya dahil edilmemiştir. Amerika Birleşik Devletleri ise tarihsel olarak göçmen temelli bir ülke olması nedeniyle “yerel nüfus” kategorisinin demografik temsil gücü sınırlı kalmaktadır. Ancak Avustralya, Kanada ve Yeni Zelanda'da göçmen nüfus oranı yüksek olmasına rağmen bu ülkelerde “yerel nüfus” ve “göçmen nüfus” kategorileri istatistiksel olarak homojen biçimde tanımlanabilmektedir. Bu nedenle analizlerin metodolojik tutarlılığı ve zaman serisi karşılaştırmalarının güvenilirliği açısından Avustralya, Kanada ve Yeni Zelanda araştırma kapsamına dâhil edilirken, Birleşik Krallık ve ABD analiz dışında bırakılmıştır.

Çalışmada demografik değişimler dört temel bileşen üzerinden analiz edilmiştir: Toplam nüfus artışı, yerli nüfus artışı veya azalışı, göçmen nüfus artışı ve doğurganlık oranındaki değişim.

Bu çerçevede her ülkenin verileri ilgili veri tabanında yalnızca beşer yıllık aralıklarla (1990, 1995, 2000, 2005, 2010, 2015, 2020) sunulmaktadır. Bu nedenle çalışmada analize dahil edilen tüm yıllar veri mevcudiyetine uygun olarak beşer yıllık aralıklarla seçilmiştir. Ayrıca araştırmada kullanılan veriler, her ülkeye ait toplam göçmen nüfus yüzdesi üzerinden sağlanmıştır; ilgili veri tabanında göçmenlere ait etnik veya ülke kökeni detaylarını içeren veriler değerlendirilmemiştir.

Hesaplama adımları

Çalışmada birinci aşamada, araştırmaya konu ülkelerin göçmen nüfus oranları ilgili yıllardaki toplam nüfusları ile çarpılarak göçmen nüfus sayıları hesaplanmıştır. Ardından, toplam nüfustan göçmen nüfusu çıkarılarak yerel (yerli) nüfus verileri elde edilmiştir. Bu hesaplamalar her ülke için her dönem özelinde ayrı ayrı gerçekleştirilmiştir. İkinci aşamada, 2020 yılına ait toplam nüfus, yerel nüfus ve göçmen nüfus değerlerinden 1990 yılına ait karşılık gelen değerler çıkarılarak 30 yıllık net değişim hesaplanmıştır. Böylece her ülkenin göçmen nüfus artışı, yerel nüfus değişimi ve toplam nüfus artışı nicel olarak belirlenmiştir. Üçüncü aşamada, göçmen nüfustaki artışın toplam nüfus artışına oranı alınarak Göçmen Katkı Oranı (GKO) hesaplanmıştır. Bu yaklaşım, toplam nüfus değişiminin yabancı doğumlu ve yerli nüfus bileşenlerine ayrıştırılarak incelenmesi gerektiğini vurgulayan metodolojik çalışmalarla uyumludur (Bagavos, 2022). GKO değeri, ülkelerin toplam nüfus artışında göçmen nüfusun oynadığı yapısal rolü nicel olarak ifade etmekte; göçmen katkısının demografik sürdürülebilirlik açısından ne ölçüde belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Bu hesaplamada kullanılan matematiksel model şu şekildedir:

$$GKO = \frac{G_{2020} - G_{1990}}{N_{2020} - N_{1990}}$$

GKO, Göçmen Katkı Oranını; N, ilgili yıllardaki Toplam Nüfusu; G, ilgili yıllardaki Göçmen Nüfusu ifade eder. Yüksek GKO değerleri, nüfus artışının büyük ölçüde göçten kaynaklandığını; düşük GKO değerleri ise yerli nüfus kaynaklı büyümenin baskın olduğunu göstermektedir.

Tanımlayıcı istatistiksel analizler kapsamında her ülke için hesaplanan göstergeler ile araştırma için belirlenen değişkenler şu şekildedir: toplam nüfus artışı, yerli nüfus değişimi, göçmen nüfus değişimi, göçmen katkı oranı, göçmen oranı (%) ve doğurganlık oranı (*fertility rate*)¹¹. Bu göstergelere ilişkin ortalama, medyan, minimum ve maksimum değerler dikkate alınarak ülkeler arası dağılım analizi yapılmıştır.

Göçmen Katkı Oranı Sınıflandırması

Son aşamada 30 yıllık dönemde göçmen nüfus artışının toplam nüfus artışına oranı (GKO'ya göre) temel alınarak ülkeler üç grupta sınıflandırılmış ve sonuçlar Tablo 2-3-4'te özetlenmiştir.

- GKO > 1,00'den büyük olan ülkeler → *Nüfus Artışı Göç Kaynaklı Olan Ülkeler* (Nüfus artışının büyük ölçüde göçle sağlandığı ülkeler)
- 0,50 < GKO < 1,00 arasında olan ülkeler → *Karma Modeller (Yarı Yerli – Yarı Göçmen)* (Nüfus artışının hem yerli hem de göçmen kaynaklı olduğu ülkeler)
- GKO < 0,50'den küçük ülkeler → *Nüfus Artışı Yerli Kaynaklı Olan Ülkeler* (Nüfus artışının ağırlıklı olarak yerli nüfustan kaynaklandığı ülkeler)

Ardından hem doğurganlık eğilimleri hem de göçmen katkı oranları dikkate alınarak çok boyutlu bir kümeleme analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Şekil 1'de GKO–doğurganlık düzleminde görselleştirilmiş, Tablo 5'te sunulmuştur. Bu analiz sonucunda, demografik dinamikleri benzerlik gösteren ülkeler üç ana grup altında sınıflandırılmıştır ve bu sınıflandırma, göçmenlerin demografik yapı üzerindeki göreceli etkisinin daha net bir şekilde ortaya konmasına olanak sağlamıştır.

- Küme 0 – Dengeli Göç ve Doğurganlık (Orta Risk): $0,50 \leq \text{GKO} \leq 1,00$; doğurganlıkta ılımlı azalma. Nüfus artışı hem yerli hem göçmen bileşenlerle sürer; demografik risk orta düzeydedir.
- Küme 1 – Göçle Destekli Düşük Doğurganlık (İstikrarlı): $\text{GKO} > 1,00$; doğurganlık düşük/azalan. Toplam nüfus artışı belirgin biçimde göçe dayanır; göç akışları dengeyi korur.
- Küme 2 – Düşük Göçmen Katkısı ve Çok Düşük Doğurganlık (Yüksek Risk): $\text{GKO} < 0,50$; doğurganlıkta belirgin düşüş. Göçmen katkısı yetersiz olduğu için nüfus daralması riski yüksektir.

¹¹ Toplam doğurganlık oranı (*Total Fertility Rate – TFR*): Bir kadının doğurganlık çağı boyunca (genellikle 15–49 yaş arası), mevcut doğurganlık düzeyine göre ortalama kaç çocuk doğuracağını gösteren istatistiksel bir ölçüdür.

Bu sınıflandırma sayesinde, özellikle yerli nüfusu azalan ancak göçmen katkısıyla toplam nüfusu artmaya devam eden ülkelerde göçün demografik sürdürülebilirlik açısından oynadığı rol açık bir biçimde ortaya konmuştur (Muttarak, 2021; OECD, 2023).

Araştırmada kullanılan tüm veriler, OECD, Dünya Bankası (*World Development Indicators*) ve Eurostat *Population and Social Conditions* gibi uluslararası kuruluşların açık erişimli veri tabanlarından temin edilmiştir. Veri işleme ve istatistiksel hesaplamalar, Microsoft Excel 365 ve EViews 10 yazılımları kullanılarak gerçekleştirilmiş; elde edilen sonuçlar tablo ve grafiklerle görselleştirilmiştir. Araştırma, retrospektif ve tanımlayıcı nitelikte olup yalnızca mevcut ikincil (*secondary*) veriler kullanıldığı için etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Bulgular

Araştırma kapsamında elde edilen bulgular üç temel başlık altında incelenmiştir. İlk olarak, çalışmaya dâhil edilen 23 ülkeye ait temel demografik göstergeler tanımlayıcı istatistiksel analizlerle değerlendirilerek toplam nüfus, yerli nüfus, göçmen nüfusu ve doğurganlık oranlarına ilişkin dağılımlar sunulmuştur. İkinci aşamada, göçmen katkı oranı ülkelerin göçmen nüfusunun toplam nüfus artışına göre değerlendirilmiştir. Son olarak, ülkelerin göçmen katkı oranları ile doğurganlık oranı değişimleri birlikte ele alınarak, benzer demografik eğilimler gösteren ülkeler kümelenmiş ve üç ayrı grup altında değerlendirilmiştir. Bu yapı hem ülke karşılaştırmalarının hem de göç ve doğurganlık ilişkilerinin çok boyutlu biçimde analiz edilmesine olanak sağlamaktadır.

Tanımlayıcı Analizler

Demografik değişkenlere ait tanımlayıcı analizler Tablo 1’de sunulmuştur. Tabloya göre göçmen nüfus artışına ilişkin veriler incelendiğinde, ortalama değer yaklaşık 2,04 + 2,22 milyon hesaplanmıştır. Medyan değer (1,09 milyon) ortalamadan oldukça altında olması, dağılımın sağa çarpık bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Minimum ve maksimum değerler sırasıyla 55 bin ve 8 milyon arasında değişmektedir. Standart sapma 2,22 milyon gibi yüksek bir düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu durum göçmen nüfustaki artışın ülkelere göre önemli farklılıklar gösterdiğine işaret etmektedir.

Yerel nüfus artışına ilişkin değişkenin ortalama değeri yaklaşık 2,02 + 5,26 milyon iken, medyan değeri yalnızca 450 bin civarındadır. Bu fark, dağılımın oldukça sağa çarpık olduğunu göstermektedir. Değişkenin minimum değeri -4.33 milyon gibi negatif bir değerde olduğu saptanmıştır. Yerel nüfustaki değişime ilişkin maksimum artışın yaklaşık 23 milyon kişi ile Türkiye’de gerçekleştiği görülmektedir. Göçmen katkı oranı verilerinde ortalama 0,76 + 0,49, medyan ise 0,70 olarak hesaplanmıştır. Minimum ve maksimum değerler sırasıyla 0,11 ve 2,16 arasındadır. Pozitif çarpıklık katsayısı (+1,33), bazı ülkelerin GKO değerlerinin oldukça yüksek olduğunu (örneğin Almanya) göstermektedir. Genel olarak GKO değerlerinin çoğunluğu 0,5–0,7 aralığında yoğunlaşmaktadır.

Doğurganlık oranındaki değişim incelendiğinde ortalama değer -12,7% iken, medyan değer -13,2% olarak hesaplanmıştır. Bu durum, genel olarak araştırma kapsamında belirlenen ülkelerde doğurganlık oranlarının belirgin bir düzeyde azaldığını göstermektedir. Doğurganlık oranlarındaki değişim incelendiğinde, en düşük değer %43'lük azalışla Türkiye'ye aitken, en yüksek artış ise %6,2 ile Almanya'da kaydedilmiştir. Bu doğrultuda, doğurganlık oranı değişkeni diğer değişkenlere kıyasla daha dengeli bir dağılıma sahiptir.

Tablo 1: Araştırma Kapsamındaki Ülkelerde Demografik Değişkenlere Ait Tanımlayıcı Analizler, 1990-2020

Tanımlayıcı İstatistik Göstergeleri	Göçmen Nüfus Değişim Miktarı	Yerel Nüfus Değişim Miktarı	Göçmen Nüfus Katkı Oranı	Doğurganlık Oranı Değişim %
Ortalama	2047992,	2024618,	0,761739	-0,126930
Medyan	1089827,	449733,0	0,700000	-0,132400
Maksimum	8058284,	23084972	2,160000	0,062100
Minimum	55547,00	-4330440,	0,110000	-0,430300
Std. Sapma	2221018,	5268259,	0,492578	0,121139
Çarpıklık	1,299549	2,937998	1,338109	-0,463422
Basıklık	3,653268	12,35725	4,385517	2,809403
Jarque-Bera	6,882820	116,9985	8,703392	0,858062
Olasılık	0,032020	0,000000	0,012885	0,651140

Kaynak: OECD Data; World Bank World Development Indicators; Eurostat Population and Social Conditions veri tabanları. Hesaplama ve özet istatistikler, yazarlar tarafından Microsoft Excel 365 ve EVIEWS 10 kullanılarak hazırlanmıştır.

Göçmen Katkı Oranı Analizleri

İncelenen ülkelerin %13'ünde nüfus artışının tamamen göç kaynaklı olduğu, %74'ünde ise hem yerli hem de göçmen nüfusun katkı sağladığı karma bir artış gözlemlendiği, kalan %13'ünde ise artışın yalnızca yerli nüfustan kaynaklandığı belirlenmiştir (Bkz. Tablo 2,3,4). Bu minvalde göçmen nüfusu artışının toplam nüfus artışına oranı esas alınarak ülkeler üç gruba ayrılmıştır. Nüfus Artışı Göç Kaynaklı Olan Ülkeler kategorisinde Almanya, İtalya, Yunanistan ve Portekiz yer almaktadır (Tablo 2). Bu ülkelerde son 30 yıllık dönemde yerli nüfusun azaldığı ya da oldukça sınırlı bir artış gösterdiği belirlenmiştir. Buna karşılık toplam nüfus artışının yalnızca bu ülkelerdeki göçmen nüfus tarafından sağlandığı tespit edilmiştir. Doğurganlık oranının ise 2020 yılında, 1990 yılına göre Almanya haricinde diğer ülkelerde azaldığı tespit edilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2: Nüfus Artışı Göç Kaynaklı Olan Ülkeler

Ülke	Göçmen Katkı Oranı	Yerli Nüfus	Göçmen Nüfus	Doğurganlık Oranı Değişim %
Almanya	2,16	-4.330.440	8.058.284	0,0621
İtalya	1,71	-1.930.614	4.650.220	-0,0677
Yunanistan	1,45	-223.720	725.516	-0,0142
Portekiz	1,41	-166.440	568.068	-0,0962

Kaynak: OECD Data; World Bank World Development Indicators; Eurostat Population and Social Conditions veri tabanları. Hesaplamalar ve özet istatistikler, yazarlar tarafından Microsoft Excel 365 ve EViews 10 ile hazırlanmıştır.

Nüfus Artışı Yerli Kaynaklı Olan Ülkeler arasında İsrail, Fransa, Kanada ve Türkiye yer almaktadır (Tablo 3). Bu gruptaki ülkelerde göçmenlerin nüfus artışındaki etkisi sınırlı olup artış ağırlıklı olarak yerli nüfusa dayalıdır. Doğurganlık oranının ise 2020 yılında 1990 yılına göre İsrail ve Fransa haricinde diğer ülkelerde azaldığı tespit edilmiştir (Tablo 3).

Tablo 3: Nüfus Artışı Yerli Kaynaklı Olan Ülkeler

Ülke	Göçmen Katkı Oranı	Yerli Nüfus	Göçmen Nüfus	Doğurganlık Oranı Değişim %
İsrail	0,11	4.053.053	501.860	0,0269
Fransa	0,28	7.823.124	3.006.532	0,0225
Kanada	0,39	6.267.210	4.048.818	-0,2295
Türkiye	0,18	23.084.972	5.179.716	-0,4303

Kaynak: OECD Data; World Bank World Development Indicators; Eurostat Population and Social Conditions veri tabanları. Hesaplamalar ve özet istatistikler, yazarlar tarafından Microsoft Excel 365 ve EViews 10 ile hazırlanmıştır.

Araştırmaya konu 15 ülkede (Tablo 4) nüfus artışının hem göç hem de yerli nüfusla sağlandığı gözlemlenmiştir. Bu ülkelerde nüfus artışında göç önemlidir ancak tek başına belirleyici değildir. Doğurganlık oranının ise 2020 yılında, 1990 yılına göre Danimarka haricinde diğer ülkelerde azaldığı tespit edilmiştir (Tablo 4).

Tablo 4: Karma Modeller (Yarı Yerli – Yarı Göçmen)

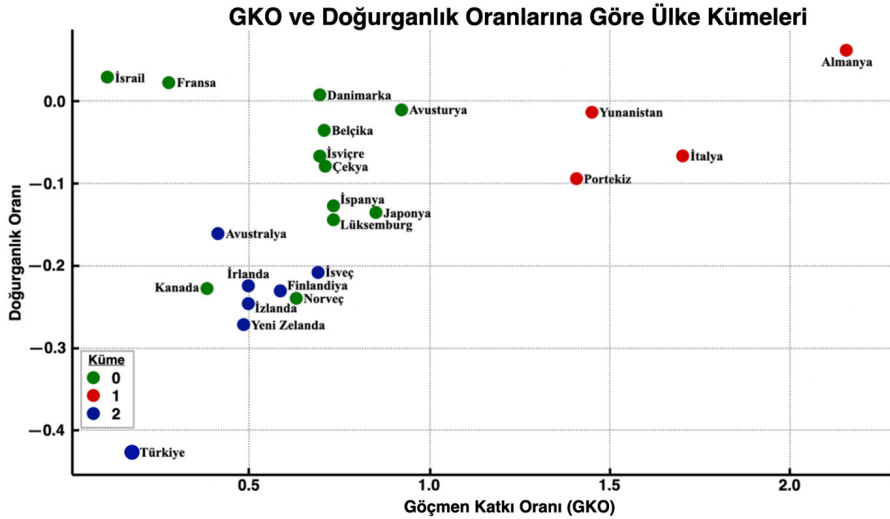
Ülke	Göçmen Katkı Oranı	Yerli Nüfus	Göçmen Nüfus	Doğurganlık Oranı Değişim %
Avusturya	0,93	92.887	1.146.107	-0,0137
Japonya	0,85	367.634	2.167.298	-0,1364

Belçika	0,71	449.733	1.089.827	-0,0370
Çekya	0,71	98.203	239.212	-0,0789
Danimarka	0,70	204.365	480.033	0,0059
İsviçre	0,70	572.364	1.353.532	-0,0696
İspanya	0,74	2.207.582	6.287.275	-0,1324
Lüksemburg	0,74	64.164	184.392	-0,1438
Finlandiya	0,59	220.867	322.244	-0,2304
Norveç	0,58	478.905	659.090	-0,2332
İsveç	0,69	552.748	1.241.862	-0,2113
Yeni Zelanda	0,48	876.675	823.440	-0,2744
Avustralya	0,42	4.998.025	3.592.135	-0,1625
İrlanda	0,49	748.828	722.814	-0,2275
İzlanda	0,50	56.095	55.547	-0,2478

Kaynak: OECD Data; World Bank World Development Indicators; Eurostat Population and Social Conditions veri tabanları. Hesaplamalar ve özet istatistikler, yazarlar tarafından Microsoft Excel 365 ve EViews 10 ile hazırlanmıştır.

Kümeleme Analizi

Yukarıda yapılan değerlendirmeler ışığında araştırmaya konu ülkelerde Göçmen Katkı Oranı ile Doğurganlık oranı bir arada dikkate alınarak değerlendirildiğinde ülkelerin 3 kümede toplandığı tespit edilmiştir (Bkz: Şekil 1).

Şekil 1: Ülkelerin Göçmen Katkı Oranı ile Doğurganlık Oranı İlişkisi

Küme 0 – Dengeli Göç ve Doğurganlık (Orta Risk): Bu ülkeler Avusturya, Belçika, Çekya, Danimarka, Fransa, İspanya, İsrail, İsviçre, Japonya, Kanada, Lüksemburg ve Norveç'tir. Bu kümede yer alan ülkelerde Göçmen Katkı Oranı 30 yılda ortalama %62 artış gösterirken, doğurganlık oranında ise %8,5 azalma tespit edilmiştir. Danimarka, Fransa, İsrail'de doğurganlık oranında düşük düzeyde de olsa artış gözlemlenirken, diğer ülkelerde negatif bir seyir olduğu tespit edilmiştir. Bu ülkelerin, göçü demografik sürdürülebilirliğin bir aracı olarak kullandıkları, ancak doğurganlıktaki düşüş eğilimi dikkate alındığında, nüfus dengesini uzun vadede korumalarının risk altında olabileceği görülmektedir.

Küme 1 – Göçle Destekli Düşük Doğurganlık (İstikrarlı): Bu ülkelerin Almanya, Yunanistan, İtalya ve Portekiz olarak kümelendikleri görülmektedir. Bu kümede yer alan ülkelerde Göçmen Katkı Oranı 30 yılda ortalama %168 artış gösterirken, doğurganlık oranında ise %2,9 azalma tespit edilmiştir. Almanya, diğer ülkelere kıyasla hem en yüksek göçmen katkısını almış hem de doğurganlık oranını pozitif yönde seyrettirebilmiş tek ülke olarak dikkat çekmektedir. Buna karşın Yunanistan, İtalya ve Portekiz'de doğurganlık oranları görece daha düşük düzeyde kalmıştır. Bu bağlamda, Küme 1'deki ülkeler, doğurganlıktaki gerilemeyi göçmen nüfus aracılığıyla dengelemeye çalışan bir yapıya sahiptir. Ancak bu destek görece istikrar sunsa da doğurganlık oranındaki sınırlı toparlanma, uzun vadeli sürdürülebilirlik açısından kırılgan bir yapı oluşturabilir.

Küme 2 – Düşük GKO ve Çok Düşük Doğurganlık (Yüksek Risk): Avustralya, Finlandiya, İrlanda, İsveç, İzlanda, Türkiye ve Yeni Zelanda bu kümede yer alan ülkelerdir. Bu kümede yer alan ülkelerde Göçmen Katkı Oranı 30 yılda ortalama %48 artış gösterirken, doğurganlık oranında ise %25 azalma tespit edilmiştir. Doğurganlık oranında Avustralya'da en düşük azalış tespit edilmiştir. Diğer ülkelerde azalışlar %20'inin üzerinde iken en yüksek azalış ise %43 ile Türkiye'de tespit edilmiştir. Bu ülkelerde hem göçmen kazanımı az hem de doğurganlık oranı çok düşük olmakla birlikte nüfus daralması riskinin bu grupta yer alan ülkelerde yüksek olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 5).

Tablo 5: Son 30 Yılda Ülkelerin Göçmen Katkı Oranı ve Doğurganlık Eğilim Kümeleneşmesi

Özellik	Küme 0 – Dengeli Göç ve Doğurganlık (Orta Risk)	Küme 1 – Göçle Destekli Düşük Doğurganlık (İstikrarlı)	Küme 2 – Düşük GKO ve Çok Düşük Doğurganlık (Yüksek Risk)
Ülkeler	Avusturya, Belçika, Çekya, Danimarka, Fransa, İspanya, İsrail, İsviçre, Japonya, Kanada, Lüksemburg, Norveç	Almanya, İtalya, Portekiz, Yunanistan	Avustralya, Finlandiya, İrlanda, İsveç, İzlanda, Türkiye, Yeni Zelanda

Göçmen Katkı Oranı	%62 artış	%168 artış	%48 artış
Doğurganlık Oranı Değişimi	%8,5 azalma	%2,9 azalma	%25 azalma
Doğurganlık Eğilimi	Danimarka, Fransa, İsrail'de artış, diğerlerinde düşüş	Almanya'da artış, diğerlerinde düşüş	Avustralya'da en düşük azalış, Türkiye'de %43 ile en yüksek azalış
Genel Yorum	Göçle destek sağlanmakta ancak uzun vadeli denge zor	Göçle doğurganlık düşüşü sınırlı tutulmuş, sistem istikrarlı	Göç de yetersiz, doğurganlık çok düşük, ciddi nüfus daralması riski mevcut

Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Göçmen ve Yerli Nüfus Katkısının Demografik Sürdürülebilirlik Açısından Değerlendirilmesi

Bu çalışma, 1990–2020 yılları arasında 23 ülkenin demografik yapısındaki dönüşümleri göçmen katkı ve doğurganlık oranları bağlamında inceleyerek, göç ve yerli nüfus dinamiklerinin demografik sürdürülebilirlik üzerindeki rolünü çok boyutlu olarak analiz etmiştir. Elde edilen bulgular, göçün yalnızca tamamlayıcı bir unsur değil, birçok ülke için nüfusun korunmasında stratejik bir yapı taşı hâline geldiğini göstermektedir. Bu sonuçlar, Avrupa bağlamında yabancı doğumlu nüfusun toplam nüfus artışındaki belirleyici rolünü ortaya koyan güncel çalışmalarla da paralellik göstermektedir (Bagavos, 2022).

Demografik Sürdürülebilirlikte Göçün Artan Belirleyiciliği

Araştırmada, ülkelerin %13'ünde (Almanya, İtalya, Yunanistan, Portekiz) nüfus artışının tamamen göçmen kaynaklı olduğu saptanmıştır. Bu ülkelerde yerli nüfus azalırken, göçmen nüfus artışı sayesinde toplam nüfus korunmuştur. Örneğin Almanya'da yerli nüfus 4,3 milyon azalmış, ancak göçmen nüfustaki 8 milyonluk artış sayesinde toplam nüfus artmıştır (GKO = 2,16). Bu bulgular, demografik sürdürülebilirliğin artık doğal doğurganlıkla değil, dışsal kaynaklarla sürdürüldüğünü göstermektedir. Bu durum, Castles ve Miller'in (1998) göçü küresel sistemin yapısal bir bileşeni olarak tanımlayan yaklaşımıyla ve de Haas et al.'in (2020) "küresel göç çağında demografik yeniden yapılanma" modeliyle örtüşmektedir. OECD (2023) ve Avrupa Komisyonu (2024) raporları da bu eğilimi doğrulamakta; Avrupa Birliği'nde nüfus artışının tamamen net göçten kaynaklandığını ve doğal artışın negatif değer aldığını belirtmektedir. Bu bulgu, Castles ve Miller'in (1998) öngördüğü yapısal dönüşümün artık demografik düzlemde kurumsallaştığını teyit etmektedir.

Karma Katkılı Yapılar ve Sürdürülebilirlikte Kırılgan Denge

Ülkelerin %74'ünde göçmen ve yerli nüfus katkısı birlikte etkilidir; bu “karma modeller” göç ve doğurganlık arasındaki denge üzerinden demografik sürdürülebilirliği sağlamaktadır. İspanya (0,74), İsviçre (0,70), Belçika (0,71) ve Danimarka (0,70) bu grupta yer almakta ve göçün doğurganlıktaki azalışı kısmen dengelediği örnekleri oluşturmaktadır. Ancak bu denge, göç akımlarının istikrarına ve doğurganlıktaki azalışın kontrolüne bağlıdır. Danimarka, Fransa ve İsrail’de doğurganlıkta sınırlı artışlar gözlenirse de diğer karma ülkelerde %10–25 arasında azalışlar saptanmıştır. Bu kırılgan yapı, göç akışlarındaki dalgalanmaların nüfus dengesine yansımaları artırabilir (Muttarak, 2021; Dustmann & Frattini, 2014). OECD (2023) da benzer şekilde, Avrupa’da göç hacmindeki dalgalanmaların uzun vadede işgücü arzı ve doğurganlık eğilimleri üzerinde belirleyici olduğunu vurgulamaktadır. Bu durum, göç ve doğurganlık etkileşiminin yalnızca bir ikame ilişkisi değil, dinamik bir karşılıklı bağımlılık ilişkisi olduğunu ortaya koymaktadır.

Yetersiz Göçmen Katkısı ve Derinleşen Demografik Daralma

Göçmen katkısının görece sınırlı olduğu ülkeler (örneğin Türkiye, Kanada, İsrail) nüfus artışını büyük ölçüde iç dinamikler üzerinden sürdürmeye çalışsa da, doğurganlık oranlarındaki hızlı düşüş bu çabayı zayıflatmaktadır. Türkiye örneğinde, göçmen katkı oranı 0,18 olup, aynı dönemde doğurganlık oranı yaklaşık %43 azalmıştır. Bu durum, nüfus artışının ağırlıklı olarak yerli bileşen tarafından sürdürüldüğünü; ancak doğal artıştaki zayıflamanın, uzun vadede yenilenme kapasitesi üzerinde baskı oluşturduğunu göstermektedir. Düşüşün arka planında kentleşme, eğitim süresinin uzaması, kadınların iş gücüne katılımındaki artış ve evlilik ile ilk doğum yaşındaki yükselme gibi yapısal faktörler etkili görünmektedir (Ayyıldız & Karataş, 2021).

Türkiye’nin göç profili; geçici koruma, eğitim, çalışma ve aile birleşimi gibi çeşitli statülerde gerçekleşen giriş–çıkışlar nedeniyle zamana ve mevzuata duyarlı bir dalgalanma sergilemektedir. Bu nedenle GKO’nun düşük kalması göç karşıtlığını değil, nüfus artışında göçmen bileşenin görece payının sınırlı olduğunu göstermektedir. Karşılaştırma amacıyla, aynı dönemde Kanada (%22), Finlandiya (%23) ve İsveç’te (%21) de benzer biçimde doğurganlık düşüşleri izlenmiş; ancak bu ülkelerde göçmen katkısının görece payı Türkiye’den farklı dinamikler göstermiştir. Türkiye’de gözlenen eğilim, demografik avantaj penceresinin daraldığını ve orta–uzun vadede doğurganlık politikaları ile nitelikli ve kalıcı göç akımlarının eşgüdüllü biçimde ele alınmadığı takdirde, demografik sürdürülebilirliğin risk altına girebileceğini göstermektedir. Dolayısıyla Türkiye için demografik denge, doğurganlığın yapısal belirleyicileriyle göçün bileşimi ve kalıcılığı arasındaki uyuma bağlı olarak şekillenmektedir.

Göç ve Doğurganlığın Entegre Yönetimi: Yapısal Zorunluluk

Kümeleme sonuçları, demografik sürdürülebilirliğin yalnızca göç politikalarıyla değil, doğurganlığı destekleyici iç sosyal politikalarla birlikte ele alınmasının gerektiğini göstermektedir. Tek başına göç alımı, uzun vadeli nüfus dengesini garanti etmemektedir. Göçmenlerin topluma entegrasyonu, kalıcılık düzeyi ve ikinci kuşak doğurganlık davranışları bu dengeyi belirleyen kritik etkenlerdir (Peri, 2020; UNPFA, 2023). Bu bağlamda sosyal hizmet uygulamaları, göçmenlerin eğitim, sağlık, barınma ve istihdama erişimini kolaylaştırarak demografik katkının nitelikli ve sürdürülebilir olmasını sağlar. Sosyal hizmet uzmanları, göç politikalarının yerelde uygulanmasında kültürel arabulucu ve savunucu roller üstlenerek göçmenlerin toplumsal uyumunu güçlendirmektedir (Gest & Boucher, 2021). Buna karşın, Avrupa'da yükselen güvenlik odaklı söylemler ve politik kısıtlamalar, göçmenlerin entegrasyonunu zorlaştırmakta ve uzun vadeli demografik katkısı sınırlandırmaktadır. Dolayısıyla göç politikaları, sadece niceliksel artışı değil, nitelikli katılım ve sosyal bütünleşmeyi öncelleyen bütüncül stratejilerle desteklenmelidir.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma, 1990–2020 döneminde 23 ülkenin demografik dönüşümünü göçmen katkısı ve doğurganlık eğilimleri çerçevesinde inceleyerek, demografik sürdürülebilirliğin giderek daha fazla dışsal dinamiklere –özellikle göçe– bağımlı hâle geldiğini ortaya koymuştur. Bulgular, ülkelerin yalnızca %13'ünde (ör. Almanya, İtalya, Yunanistan, Portekiz) nüfus artışının tamamen göçmen kaynaklı olduğunu; %74'ünde karma modellerin, %13'ünde ise yerli katkının baskın kaldığını göstermektedir. Bu üçlü yapı, demografik sürdürülebilirliğin artık yalnızca doğurganlık oranlarıyla değil, göç akımlarının istikrarı ve yönüyle de şekillendiğini göstermektedir. Özellikle Almanya gibi ülkelerde göçmen katkısı, nüfusun yenilenmesinde yapısal bir zorunluluk hâline gelirken; Türkiye gibi geleneksel olarak yüksek doğurganlığa sahip ülkelerde yaşanan hızlı düşüş (%43) demografik avantajın zayıfladığını ve gelecekte göçmen katkısına duyulan ihtiyacın artacağını göstermektedir.

Sonuç olarak, göçmen katkısı ülkelerin nüfus projeksiyonlarında artık ikincil değil, stratejik bir bileşen konumuna yükselmiştir. Doğurganlık oranlarındaki gerileme göçle kısmen dengelenebilse de uzun vadeli sürdürülebilirlik yalnızca sayısal büyüme ile değil, nitelikli entegrasyon, sosyal uyum ve üretken nüfusun korunmasına dayalı yapısal politikalarla sağlanabilir. Demografik sürdürülebilirlik, iç (doğurganlık) ve dış (göç) dinamiklerin birbirini tamamladığı, veri temelli ve bütüncül yaklaşımlar gerektirmektedir. Bu çalışma, karar alıcılara göç ve doğurganlık etkileşimini birlikte ele alan analitik bir değerlendirme çerçevesi sunmakta ve ülke profillerine özgü politika üretimi için bilimsel bir temel sağlamaktadır. Bu kapsamda, ülkelerin demografik sürdürülebilirlik düzeyleri göçmen katkısı ve doğurganlık eğilimlerine göre farklılaştığından, her ülke kendi demografik profiline uygun politikalar geliştirmelidir.

- *Göçmen katkısı yüksek, doğurganlık oranı düşük olan ülkeler (örneğin Almanya, İtalya, Yunanistan, Portekiz):* Bu ülkelerde göçmenlerin kalıcılığını artırmak ve entegrasyon süreçlerini güçlendirmek önceliklidir. Vatanlaşlık süreçleri, istihdam ve eğitim politikaları kapsayıcı biçimde yeniden yapılandırılmalı; göç akışlarındaki olası dalgalanmalara karşı esnek demografik izleme sistemleri kurulmalıdır.
- *Karma modeller (örneğin İspanya, İsviçre, Belçika, Danimarka):* Göç ve yerli nüfus katkısının dengeli olduğu ülkelerde, doğurganlığı destekleyici sosyal politikalar (ebeveyn izni, çocuk bakım hizmetleri, esnek çalışma modelleri) yaygınlaştırılmalı; nitelikli göç politikalarıyla işgücü arzı çeşitlendirilmelidir. Göçmen kadınların doğurganlık ve istihdam davranışları özel olarak izlenmelidir.
- *Göçmen katkısı düşük, doğurganlık oranı düşüşü yüksek olan ülkeler (örneğin Türkiye, Kanada, İsrail):* Kalıcı ve nitelikli göçü teşvik eden uzun vadeli politikalar geliştirilmelidir. Diaspora potansiyeli aktif olarak değerlendirilerek nitelikli bireylerin ülkeye dönüşü desteklenmeli; doğurganlıktaki gerilemeyi dengelemek üzere kapsamlı aile ve istihdam politikaları uygulanmalıdır. Bu bağlamda, özellikle sosyal devlet uygulamalarının güçlendirilmesi ve kadın emeğinin görünürlüğünün artırılması önemlidir (Acar, 1992). Aile dostu çalışma modelleri, kreş ve destek hizmetlerinin erişilebilirliğinin artırılması ile sosyal güvence mekanizmalarının geliştirilmesi, nüfus dinamikleri üzerindeki olumsuz etkilerin azaltılmasına katkı sağlayacaktır. Yaşlanan nüfus karşısında aktif yaşlanma ve sosyal güvenlik sistemleri yeniden yapılandırılmalıdır.
- *Tüm ülke grupları için genel öneri:* Göç ve doğurganlık göstergeleri birlikte izlenmeli, risk temelli demografik projeksiyonlar oluşturulmalı ve politikalar bu verilerle uyumlu biçimde tasarlanmalıdır. Demografik sürdürülebilirlik, yalnızca nüfus artışını değil, sosyal uyum, üretkenlik ve kuşaklar arası dengeyi gözetten bütüncül bir anlayış gerektirir.
- *Sosyal hizmet perspektifinden:* Göçmenlerin ve yerli nüfusun eşit hizmet alımını garanti edecek kapsayıcı sosyal hizmet modelleri oluşturulmalıdır. Sosyal hizmet profesyonelleri, göçmenlerin topluma uyumu ile yaşlanan yerli nüfusun desteklenmesinde kilit roller üstlenmeli; bu alanlarda mesleki kapasite güçlendirilmelidir.

Bu öneriler, demografik yapının yalnızca niceliksel sürekliliğini değil; nitelikli, kapsayıcı ve sürdürülebilir nüfus politikalarının gerekliliğini vurgulamaktadır. Her ülkenin kendi demografik risk profiline uygun, esnek ve uzun vadeli stratejiler geliştirmesi; sadece bugünkü nüfus dengesini değil, geleceğin toplumsal sürdürülebilirliğini de güvence altına alacaktır.

Çıkar Çatışması: Yazarlar, bu çalışma kapsamında herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Destek / Hibe: Yazarlar, bu araştırmaya yönelik herhangi bir destek alınmadığını beyan eder.

Kaynakça

- Acar A. C. (1992). İktisadi faaliyetlerde kadınların üretici faaliyetlerinin görünmezliği sorunu. *Journal of Social Policy Conferences*, (40), 195–202.
- Ayyıldız, A. A., & Karataş, K. (2021). Bugünün Türkiye'sinde göç gerçeği: Küresel hareketliliğin neresindeyiz? *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (2), 473–500.
- Ayyıldız, Ş. (2023). Zorunlu göçü anlamak: Teorik bir sentez geliştirmenin önemi. *Göç Dergisi*, 10(2), 157–172. <https://doi.org/10.33182/gd.v10i2.852>
- Bimay, M. (2022). Küresel göç krizleri ve uluslararası göçlerin geleceğine ilişkin bir değerlendirme. *Kabramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 87–106. <https://doi.org/10.47147/ksuiibf.1173561>
- Bagavos, C. (2022). On the contribution of foreign-born populations to overall population change in Europe: Methodological insights and contemporary evidence for 31 European countries. *Demographic Research*, 46(7), 179–216. <https://doi.org/10.4054/DemRes.2022.46.7>
- Castles, S., & Miller, M. J. (1998). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World* (6nd ed.). Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1007/978-1-349-26846-7>
- de Haas, H., Castles, S., & Miller, M. J. (2020). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World* (6th ed.). Guilford Press.
- Dustmann, C., & Frattini, T. (2014). The fiscal effects of immigration to the UK. *The Economic Journal*, 124(580), F593–F643. <https://doi.org/10.1111/econj.12181>
- Ergün, Y., Mertol, H., & Çetin, Ş. (2024). Göç stoğunun Türkiye'nin demografik yapısına etkisi: TÜİK verileri ışığında bir değerlendirme. In *Proceedings of the 3rd International Lake Van Social Sciences Congress* (pp. 123–139).
- European Commission. (2024). *Migration and population dynamics in the EU*. <https://ec.europa.eu>
- Eurostat. (2024). *Population and social conditions*. <https://ec.europa.eu/eurostat>
- Gedik, M. (2025). Avrupa'da Türk iş gücü göçü ve yaşlı Türk göçmenler. In M. Gedik, Z. Hiçdurmaz, & H. Yüksel (Eds.), *Avrupa'da Yaşlı Türk göçmenler: Sosyal Politika Önerileri* (ss. 27–84). GAV Perspektif Yayınları.
- Gest, J., & Boucher, A. K. (2021). A segmented theory of immigration regime development. *Polity*, 53(3), 323–349. <https://doi.org/10.1086/714325>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2014). *Multivariate data analysis* (7. baskı). Pearson Education Limited.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993). Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and Development Review*, 19(3), 431–466.

- Migration Data Portal. (2024). *International migrant stock as a percentage of the total population (mid-2024)*. <https://www.migrationdataportal.org/international-data>
- Migration Policy Institute. (2023, April 11). *What role can immigration play in addressing current labor shortages?* <https://www.migrationpolicy.org/research/immigration-addressing-labor-shortages>
- Muttarak, R. (2021). Applying concepts and tools in demography for estimating, analyzing, and forecasting forced migration. *Journal on Migration and Human Security*, 9(3), 182–196. <https://doi.org/10.1177/23315024211042850>
- OECD. (2023). *International migration outlook 2023* (47th ed.). Organisation for Economic Co-operation and Development. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reaports/2023/10/international-migration-outlook-2023_0faed233/b0f40584-en.pdf
- Peri, G. (2020, March). Can immigration solve the demographic dilemma? *Finance & Development*, 57(1). International Monetary Fund. <https://www.imf.org/en/Publications/fandd/issues/2020/03/can-immigration-solve-the-demographic-dilemma-peri>
- TÜİK. (2025). Türkiye İstatistik Kurumu. (2025, Temmuz 9). *Dünya Nüfus Günü, 2025* (No. 54078). <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dunya-Nufus-Gunu-2025-54078>
- UNPFA. (2023). United Nations Population Fund. (2023). *State of world population 2023: 8 billion lives, infinite possibilities – The case for rights and choices*. <https://www.unfpa.org/publications/state-world-population-2023-8-billion-lives-infinite-possibilities>
- UN. (2022). United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. *World Population Prospects 2022*. <https://population.un.org/wpp/>
- Wise, R. D. (2013). The migration and labor question today: Imperialism, unequal development, and forced migration. *Monthly Review*, 64(9), 1–14. https://doi.org/10.14452/MR-064-09-2013-02_3
- World Bank. (2024). *World Development Indicators*. <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>